

Leena Vainio
KÄTKETTY / HIDDEN

Kuvataiteen koulutusohjelma
2016

KÄTKETTY / HIDDEN

Vainio Leena
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
toukokuu 2016
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria, Velhonoja, Matti
Sivumäärä: 24

Asiasanat: abstrakti taide, maalaukset, toiseus, värit

Lopputyöni kirjallinen osuus käsittelee taiteellisen työskentelyni sisältöä, teosteni muodon syntymistä ja värien valintaa sekä sitä miten nuo kaikki edellä mainitut seikat liittyvät toisiinsa.

Maalaukseni ovat abstrakteja ja mielenmaisemallisia. Siksi kirjoitan myös alitajunnan merkityksestä maalauksessa, toiseuden käsitteestä sekä värien historiasta ja symboliikasta siltä osin kuin ne ovat työskentelyni ja varsinkin lopputyöprosessini kannalta oleellisia.

Kerron kahden viimeisen opiskeluvuoteni pohdinnoista, oivalluksista sekä työskentelyyni ja oppimiseeni vaikuttaneista tärkeistä asioista ja tapahtumista. Ne kaikki ovat osa lopputyöprosessia.

KÄTKETTY / HIDDEN

Vainio, Leena

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Fine Arts.

May 2016

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria, Velhonoja, Matti

Number of pages: 24

Keywords: abstract art, paintings, otherness, colors

The purpose of this thesis is to define what and why do I paint. Subconscious, identity and otherness are my themes and that is why I have also studied psychological and philosophic theory of those issues. Intuitive painting and my passionate interest in the paint and color as media has been the reason for studying and writing about color symbolism and history as well.

SISÄLLYS

1	PROLOGI.....	5
2	TWISTING TO DUSK	6
2.1	Maalauksen koko ja muoto	6
2.2	Värit kehollisuuden ja luonnon kuvaajina maalauksissani	8
3	SÄRKYVÄÄ / FRAGILE.....	9
3.1	Oma näyttely.....	9
3.2	Taidetta tekevät ne, joille se on ainut mahdollisuus olla	10
4	SOLITUDE IN SERENITY	11
5	VÄRINÄÄ.....	13
5.1	Harmaa, Grisaille	14
5.2	Muste – merenjumalan sihteeri	14
5.3	Okran koko kirjo	15
6	FINAALI.....	16
6.1	Kuvitteellisesta päiväkirjasta 16.2.2016	17
6.2	Kuvitteellisesta päiväkirjasta 25.2.2016	18
6.3	Kuvitteellisesta päiväkirjasta 9.3.2016	20
7	EPILOGI	23
	LÄHTEET.....	24

1 PROLOGI

Räikeä violetti kangas on liimattu kirkkaan oranssin keinutuolin päälle. Silmiin satuu, jotain on oudolla tavalla väärin. Olen nelivuotias, olen saanut keinutuolin lahjaksi. Luultavasti tuo on varhaisin muistoni, ja edelleenkin vastaava väriyhdistelmä rinnastuu mielessäni nuotin vierestä laulamiseen.

Seitsemänvuotiaana seison pöydällä, koska isoäiti laittaa nuppineuloja viininpunaisen mekkoni helmaan. Aurinko paistaa sinivihreään muoviasastiaan, jossa vaniljajäätelö sulaa. Haluni syödä jäätelöä unohtuu, kun haltioidun kermankeltaisen ja pehmeän turkoosin väriyhdistelmästä. Hämmästykseni huomaan, että syksyllä 2015 maalaamassani teoksessa Linnun uni on samoja sinivihreitä ja kellertävänvalkoisia sävyjä kuin jäätelömuistikuvassa.

Värit liittyvät jollakin tavoin kaikkiin muistoihini ja moniin uniini. Siksi päädyn lopputyötekstissäni kirjoittamaan väreistä ja niiden merkityksestä omassa työskentelyssäni. Maalaukseni liikkuvat esittävän ja abstraktin rajoilla ja siksi värit ovat tärkeitä paitsi esteettisesti myös sisällön kuvaamisessa. Kerron myös väreistä pigmentteinä, sekoituksina ja materiaalina – osana aistillisen maalaamisen nautintoa.

En yleensä luonnostele enkä käytä mitään kuvia työskentelyni lähtökohtina. Alitajunnalla ja intuitiolla on suuri merkitys työskentelyssäni, joka on välitöntä, heittäytyvää ja hetkeen sitoutunutta. Liitän tekstiin muutamia teoskuvia, jotka havainnollistavat työskentely- ja oppimisprosessini käännekohtia.

Elämässäni ja taiteessani keskeisenä teemana on toiseus, ulkopuolisuus ja yksinäisyys. Ne ovat vaikeasti sanallistettavia aiheita ja haen niihin lisää tietoa kirjallisuudesta ja tutkimuksista.

2 TWISTING TO DUSK

2.1 Maalauksen koko ja muoto

Keväästä 2015 muodostui minulle tärkeä oppimisen ja oman ilmaisuni löytämisen kannalta. Ensimmäisen ja toisen opiskeluvuoden perusopintojen ja kokeilujen jälkeen palasin alkuperäisen intohimoni pariin eli keskityin väriin ja maalaukseen. Nautin suunnattomasti välittömästä tekemisestä ja työskentelin intensiivisesti ja innokkaasti. Kiinnostus abstraktiin ekspressionismiin johdatti minut ei-esittävään ilmaisuun. Intuitiivinen työskentely sai minut pohtimaan alitajunnan merkitystä maalaamisessani.

Kuva 1. Sarjasta Twist, 2015, öljy kankaalle, 64 x 72cm.

Tammikuussa 2015 aloitin oman teossarjan käyttäen taustan maalaamisessa perinteistä barokin ruskeaa maalauspintaa. Halusin maalata isolla, leveällä siveltimellä niin, että maalauksessa näkyy liike, kehollisuus ja oma läsnäoloni. Maalauksissani muodot ovat orgaanisia ja siveltimen jäljet korostetusti näkyvissä. Huomasin, että tällä tavoin voin kertoa luontevasti mielentiloista ja ihmisluonnosta tai muista abstrakteista ja hankalasti sanallistettavista asioista. Maalaus, jossa tuon esiin mielentiloja tai lihallisuutta, ihmisen kuvaa, oli ajatuksissani. Väriksi valitsin ihon ja ”lihan” oranssit ja punaiset sävyt ja maalauksen hahmot ja muodot syntyivät melko nopeasti muutamilla vedoilla työlään ja aikaa vievän pohjamaalauksen päälle. Maalaus pohjan

tummuus ja muodon kiertynyt liike muistuttavat barokista ja 1600-luvun maalaustavasta, jota olin opiskellut Perinteiset maalaustekniikat -kurssilla syksyllä 2014. (Kuva 1).

Saman kurssin yhteydessä aloin pohtia myös maalauspuhjan koon ja muodon merkitystä työskentelylleni. Pienempien maalausten lisäksi hyväksi teoskooksi valikoitui noin 100 x 130cm pohja. Haluan maalata isosti, mutta halliten kokoa. Teos on mukavasti omien mittasuhteitteni rajoissa oleva ovi, jonka läpi kuljen tai peili, johon peilaan mielenmaisemaani.

Joissakin maalauksissa käytin geometrisia muotoja. (Kuva 2). Silloin maalaukset alkoivat ehkä liikaakin muistuttaa vaikkapa Sean Scullyn maalauksia. Muistin hänen näyttelynsä Sara Hilden -taidemuuseumissa Tampereella ja tutkin näyttelyn yhteydessä julkaistua kirjaa. Enemmän kuin hänen maalauksensa minua alkoi kiinnostaa se, mitä Vuorikoski kirjoittaa Scullyn kertoneen maalaamisesta: ”Maalaamisella on paljon tekemistä taiteilijan oman seksuaalisuuden, oman identiteetin kanssa. Ja jos muoto ei tarjoa suuntaa, aistillisuuden on annettava oma suuntansa, jolloin se menettää yhteyden muotoon. Silloin ilmaisun ja tulkinnan mahdollisuus tavassa, jolla muoto on maalattu, muuttuu enemmänkin aktiksi.” (Vuorikoski 2003, 16.)

Tuo teksti kuvaa hyvin myös minun ajatuksiani omasta työskentelystäni. Seksuaalisuus on näkyvässä omassa tekemisessäni siinä miten kehollisuus, intohimo ja hekuma maalaamisessani tuntuvat ja näkyvät. Maalatessa väriaineen haju, tuntu, leviäminen, imeytyminen ja kerrostuminen kankaalle sekä maalauksessa koko kehon liike ja rytmi on minulle kaikilla aisteilla koettavaa, eroottista mielihyvää muistuttavaa nautintoa. Flow sanana kuvaa tuota kokonaisvaltaista tunnetta, vaikka onkin käsitteenä klišeinen ja kulunut. Tuo ihmeellinen itsen, ajan ja paikan häivyttävä, mielihyvän ja teokseen sulautumisen tunne on onneksi usein mukana työskentelyssäni ja auttaa selviämään taidetyöhön väistämättä liittyvistä pelon, ahdistuksen ja epävarmuuden hetkistä. Sen takia maalaus on, siihen liittyvästä tuskasta huolimatta, minulle ennen kaikkea kaikin aistein koettava kokonaisvaltainen nautinto.

Kuva 2. Grisaille, 2015, öljy kankaalle, 94 x 120cm, sarjasta Dusk to Dark.

2.2 Värit kehollisuuden ja luonnon kuvaajina maalauksissani

Olen aina rakastanut värejä. Maalauksessa värin esteettisyys voi olla ihmeen kaunista, herkkää ja hurjaa, ja se voi itsessään oikein hyvin riittää hienon maalauksen syntymiseksi. Minä haluan kuitenkin työskennellä sisällöstä käsin. Ennen tuota kolmannen vuosikurssin kevättä olin kokenut abstraktin värimaalauksen vaikeaksi, koska en ollut oivaltanut, miten sillä voin kuvata minulle tärkeitä asioita.

Tehdessäni maalaussarjaa Kirkas, hämärä, kirkas (Dusk to Dark) havaitsin, että luonto-tila -maalausteni värit ovat murrettuja maavärejä, ruskean, okran ja sinivihreän sekä harmaan sävyjä. (Kuva 2). Aiemmin, Twist-sarjaa tehdessäni, olin käyttänyt paljon oransseja ja punaisen sävyjä ihmisen lihallisuutta kuvatessani. (Kuva 1). Huomasin, että voin käyttää opittuja tekniikoita ja taiteen teoriaa ilmaistakseni omalla tavallani minulle tärkeitä asioita.

Opin, että värit kertovat teosten aiheesta ja sisällöstä samoin kuin käyttämäni muodot ja maalaustapa. Maalatessani luin Eeva-Liisa Mannerin runokokoelmaa Kirkas, hä-

märä, kirkas, jonka mukaan teoskokonaisuus sai sitten nimensäkin. Hänen runonsa kertovat nekin aistillisuudesta, luonnosta, ihmisestä, valosta ja väreistä:

”Tie on himmeä, kirkas, himmeä, keltainen
ja rannalla vaeltavat kahlaajan sumuisat äänet.”
(Manner 2008, 510.)

3 SÄRKYVÄÄ / FRAGILE

3.1 Oma näyttely

Kesällä 2015 työskentelin mielenkiintoisissa installaatioprojekteissa Raumalla ja Tampereella. Ajattelen installaatiossa tilaa paitsi fyysisenä tilana myös alitajunnan ja mielentilan kautta – siis samoin kuin maalatessa. Tällaiset yhteisölliset projektit ja erilaisten työskentelytapojen käyttö ovat innostavia ja opettavia ja ne vievät myös maalaustani eteenpäin.

Siirtyminen projektin jälkeen maalaamaan ei kuitenkaan sujunut ongelmitta. Työn ja vapaan jaksottaminen, riittävän ja toimivan tasapainon löytäminen arkielämän ja kokonaisvaltaisen taiteen tekemisen kanssa vei oman aikansa.

Löydettyäni sopivan työskentelyrytmin onnistuin maalaamaan muutaman melko hyvin onnistuneen työn jatkoksi viime kevään teossarjoille. (Kuva 3). Niistä ja muutamista aiemmista maalauksistani koostui näyttelykokonaisuus Särkyvää / Fragile, joka oli esillä galleria Rongassa Tampereella lokakuussa 2015. Ripustuksesta tuli harkittu. En kuitenkaan ollut aivan tyytyväinen, vaikka ehkä tavoitinkin jotain siitä keskenräisyydestä ja hiljaisesta patinasta, mistä Vuorikoski kirjoittaa Scullyn puhuneen. Teoksissa näkyi liikaakin prosessin jälki ja maalauksissa se tila, missä asiat eivät ole lopullisesti ja alleviivatusti saatu päätökseen. Niissä epävarmuus ja ambivalenssi ovat heikkous eivätkä mysteerit. (Vuorikoski 2003, 17.)

Näyttelyä ripustaessani ymmärsin, että teoksissa yhdistyvät aiemmat teemani. Nyt huomaan yhdistäväni teemat mielessänikin eräänlaiseksi ihmisen ja luonnon, ihmisluonnon mielenmaisemaksi. (Kuva 3).

Kuva 3. Linnun uni, 2015, akryyli kankaalle, 94 x 120cm

Mediatiedotteeseen kirjoitin: ”Käsittelen töissäni mielentiloja ja tunteita, esimerkiksi ulkopuolisuuden tunnetta. Minua kiinnostavat myös tilat, jotka liittyvät määrittelemättömiin paikkoihin ja luonnon kokemiseen.

Fyysisen ja intuitiivisen työskentelyprosessin takia teoksissani on usein näkyvissä hetkellisyys ja läsnäolo. Koen onnistuneeni, kun työskentelyn aikana kankaalle tulee jotain, joka mielestäni kuvaa alitajuista, outoa, kiihkeää tai alkuperäistä. Silloin teos kertoo jotain ihmisenä olemisesta.” (Vainio 2015.)

3.2 Taidetta tekevät ne, joille se on ainut mahdollisuus olla

Taide on minulle se, missä voin olla minä ja kokonainen. Mikään muu asia maailmassa ei minulle ole samalla lailla yhtä vaikeaa, epävarmaa, ahdistavaa ja kuitenkin

niin nautinnollista, lohdullista ja heikumallista kuin maalaaminen. Olen oppinut keinoja sanoa sanottavani taiteessa hiljaa, painavasti. Ja voi, miten ihanaa on uppoutua maalaamiseen! Olen intohimoinen ja kiihkeä ja keskittynyt ja niin elossa, kun työskentelen. Minulla ei ole vaihtoehtoja. Taide on ainut mahdollisuus olla. (Uusitalo, 2015).

Maalaus ei tarvitse perusteluja. Se on ollut aina. Jo ammuin on pigmentteillä tehty kuvia, koska on haluttu pysyä elossa (ja tiedetään, että kuollaan) ja nauttia elämästä ja seksuaalisuudesta (ja tiedetään, että kuollaan) ja vihataan, soditaan ja tapetaan (ja ollaan varmoja, että kuollaan). (Heikkerö 2015.) Ja niinpä omatkin teemani kiertyvät näiden perusasioiden äärelle. Koska tiedän, että elämä ja ihminen ovat hauraita.

4 SOLITUDE IN SERENITY

Toiseus käsitteenä on jotain minän ja itsen ulkopuolella olevaa, vierasta ja outoa. Minän suhdetta toiseen on paljon tutkittu viime vuosisadoilla varsinkin filosofian, etnografian ja sukupuolentutkimuksen aloilla. Pääasiassa Toiseuden käsite on viitanut toiseen ihmiseen, toiseen usein marginalisoituneeseen tai vieraaseen ihmisryhmään, abstraktimpien olemassaolon käsitteisiin ja joskus myös luontoon. Taidemaalari Elisabeth Mladenov on tutkinut identiteettiä ja toiseutta sukupuolen kautta maalaamalla sarjan *The other: man*. Hän halusi tutkia toisen ihmisen maailmaa tarinallisten, tarkkoihin havaintoihin perustuvien maalausten kautta. (Mladenov 2009, 200.)

Omalla kohdallani ulkopuolisuuden, epätoden ja vierauden tunteeni johtuvat henkilöhistoriastani ja liittyvät edellä mainittuun ”abstraktimpien olemassaolon käsitteisiin ja joskus myös luontoon” (Mladenov 2009, 200). Olen oppinut tulemaan toimeen oman historiani ja sen tuomien olotilojen ja yksinäisyyden kanssa. Taide ei ole minulle terapiaa tai toiseutta (sic!), vaan se tila, jossa olen ja elän; kuin yksinäisyys olisi seesteistä, solitude in serenity. Tutkin toiseutta abstraktina, outona ja vaikeasti selitettävänä olotilana. Maalaukset ovat abstrakteja ja tarinallisuuskin puuttuu niistä miltei kokonaan. Seksuaalisuus tai eroottinen lataus on usein tekemisissä maalauksatin, ei niinkään kuvattavan kohteen kautta.

Maalaamisessani kysymys on identiteetistä ja toiseudesta siihen liittyen. Taidemaalari Tarja Pitkänen-Walter puhuu siitä, miten taiteilijuus on liikettä täyteen ja tyhjyyden välillä, jolloin identiteetti joutuu anamorfiseen tilaan. Kuitenkin identiteetti yleensä viittaa ihmisen pyrkimykseen pysyä samana, identtisenä. Identiteettiin ei yleensä tunnuta sisällyttävän Toiseutta, toisen merkittävää roolia minuudessa. Hänen mukaansa taiteellisessa prosessissa ei kuitenkaan kuljeta pelkästään ristiriidattomuuteen pyrkivän valvejattelua hallitsevan identiteetin ohjauksessa, vaan siihen liittyvät unta leimaavat siirtymät, päällekkäisyydet ja aistimusten sekoittumat. (Pitkänen-Walter 2006, 140.) Tuolla tavalla myös minun taideprosessissani alitajunta puuttuu peliin. Työskentelyni näyttää lähtevän liikkeelle tyhjältä, ilman konkreettista lähtökohtaa: kuvaa, luonnosta tms. Identiteetti on jollakin tavoin irrallaan, välitilassa, jotta alitajunta voisi mellastaa vapaasti.

On ollut hienoa löytää oma tapansa tuoda esiin hyvin henkilökohtaisia mielenmaitsemia niin, että ne tulevat yleiselle tasolle; tilaan, jossa katsoja voi samaistua omista lähtökohdistaan käsin. Omakohtaisuudesta huolimatta käsittelen hyvin ajankohtaista ja yleistä teemaa. Toiseus ja ulkopuolisuus sekä pelko ovat nyt asioita, joita monet ihmiset käsittelevät omassa elämässään. Tuntuu oikealta käsitellä ajankohtaisia teemoja.

Kohti lopputyötä kulkiessani lihallisuus, luonto ja toiseus kiertyvät työskentelyssä mielenmaisemalliseksi kuvaukseksi elämästä ja kuolemasta. Pitää elää väkevästi ja pelkäämättä, koska tietää kuolevansa ennen pitkää.

”Elämän ja kuoleman kuvat kulkevat luomieni alitse
kuin varjot vedessä.

Ja kuvat ovat todemmat kuin minä itse,
varjot ovat todemmat kuin vesi joka ne kertoo.

Ja mitään ei ole mennyt,
mitään ei ole tuleva,
kaikki on sama nyt sekä aina.”

(Manner 2008, 71.)

5 VÄRINÄÄ

Kolmannen opiskeluvuoden maalaushurma on jatkunut. Pidän mielessäni loppu-työnohjauksessa saadut ohjeet ja lisään maalauksiin viivaa ja kontrasteja, joihinkin kohtiin myös terävää muotoa kovin orgaaniseksi kääntyneen maalaamiseni mausteeksi. Pelko liiallisesta samankaltaisuudesta esimerkiksi Scullyn kanssa ajoi minut turhankin paljon välttämään terävää ja geometrista muotokieltä. Nyt haen tasapainoa ja omaa käsialaani.

Maalaan värinnäikäisenä, nauttien väriaineitten sekoittamisesta, värin imeytymisestä ja kerrostumisesta ja liikkumisesta kankaalla. En kuitenkaan ahmi värejä, vaan huomaan tullessi herkemmäksi sävyille ja vivahteille ja sekoitan värejä keskittyneesti, miltei meditatiivisesti.

Annan herkkyyden ja vahvuuden näkyä ja tuntua maalauspinnalla. Rakastun maaväreihin ja punaiseen. Sekoitan harmaita hartaudella. Keltainen sekoittuu ihanasti ok-rasta, taipuu englanninpunaisella poltettuun oranssiin ja terästyy sinivihreillä pilkahduksilla. Pinkki ja maan ja mudan vihreät sävyt kannustavat toisiaan. Värit värisevät.

Värikokemuksen sanoiksi pukeminen on vaikea tehtävä; värit ovat jollain tavoin esi-verbaalinen, tietoisuuden ohi suoraan psyyken sisimpään vaikuttava ilmiö. (Arnkil 2007, 15). Värit ovat minulle selittämätön tunteisiin ja mieleen vaikuttava elämys, mutta sen lisäksi värien ja taiteen kosketus on minulle tekijänä myös hyvin konkreettista, värien levittämiseen liittyvää. Sitä kuvaa Tarja Pitkänen-Walter väitöskirjassaan kauniisti ja osuvasti: ”Pohdin suhdettani maalaamisen materiaalisuuteen: käsin kosketeltavalla väriaineella työskentelyyn. Haluan pysytellä aineen tiheydessä. Luultavasti siinä on olennaista koko ruumiin osallistuminen tapahtumaan. Näkemisen ohella ruumiin on liikuttava, aistittava ympäröivä tila, sen on haistettava aine, kuultava materiaalin liike pintaa vasten, tunnettava materiaalin paksuus, paino, leviämisen tapa...” (Pitkänen-Walter 2006, 84.)

5.1 Harmaa, Grisaille

Harmaa-asteikko on hienovireinen, haastava ja parhaimmillaan kaunis. Pahimmillaan se on tylsä ja latistunut. Harmaita sekoittaessa voi käyttää monia värejä; harmaa, ei siis valkoinen, on se väri, joka yhdistää ja sulattaa toisiinsa kaikki muut värit (Brusatin 1996, 100). Grisaille on vain harmaan eri sävyjä käyttämällä aikaansaatu maalaus, joka oli yleinen 1400-luvun alankomaalaisessa maalauksessa. Harmaa on tavallinen, yllättämätön väri. Suomessa ja esimerkiksi Japanissa puhutaan arjen harmaudesta. Harmaa yhdistetään synkkyyteen, masennukseen, pilviseen päivään. (Hintsanen 2000).

Omien maalausteni harmaa on kuin tyhjä tila, joka kertoo enemmän herkkyydestä ja sumuisasta, irrallisesta olotilasta kuin esimerkiksi lohduttomuudesta. Minulle harmaa antaa tavattoman paljon mahdollisuuksia sävyjen tutkimiselle ja siinä voi edetä todella hienovaraisille alueille. Värisekoituksissa teen aina yksilöllisen harmaan, jonka sekoitan mittatilaustyönä juuri käsillä olevaan maalaukseen ja sen värimaailmaan. Se on kuin ruisleivän leipomista: otetaan edellisestä taikinasta juuri, johon seuraava väri leivotaan. Onnistuessaan siitä tulee orkesterimusiikkia, joka soi harmonisesti yhdessä teoksen muiden värien kanssa.

5.2 Muste – merenjumalan sihteeri

Sekoitan suurimman osan käyttämistäni väreistä pigmenteistä ja himmeän pinnan jättävästä akryylimediumista. Lisäksi käytän gessoja ja mustetta, varsinkin seepiamustetta, jonka läpinäkyvyys, sävykykyys, imeytyminen ja leviäminen maalauksipinnalle sekä saumaton sulautuminen maaväreihin on hauskaa ja ihmeellistä.

On kutkuttavaa, että käyttämilläni materiaaleilla on pitkä historia. Ensimmäiset kirjoitusmusteet otettiin käyttöön suurin piirtein samaan aikaan Kiinassa ja Egyptissä n. 2500 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Musteita on aikojen kuluessa valmistettu mm. noesta, hiilestä, lamppuöljystä, rautayhdisteistä ja erilaisista mustekasveista. Kiinanmuste, jota käytän usein, on valmistettu lamppumustasta, seesamiöljystä ja liimasta. (Hintsanen 2000.)

Seepia -sanasta tulee ensin mieleen ”vanhaksi valokuvaksi” käsitelty digitaalinen valokuva. Omassa työssäni se tarkoittaa seepiamustetta, jota saadaan pääasiassa Adriaanmerestä löytyvän mustekalan (*sepia officinalis* [Sepiidae] tai *Rossia macrosoma*) eritteestä ja rauhasista; musteesta, jota se erittää puolustukseksi. Todellinen seepia on hyvin tummanruskeaa, lähes mustaa ja laimennettaessa se on hieman transparentti. Todennäköisesti seepiaa käytettiin Välimeren alueella musteena sekä musteen värjäämiseen jo varhain: spartalalaisten musta liemi valmistettiin seepiasta. Kreikkalaiset käyttivät seepiaa mm. freskomaalauksissaan. Myös egyptiläiset käyttivät sitä ajoittain mm. kivikaiverrusten värjäämiseen. Kiinassakin seepia tunnetaan, yksi paikallisten nimitys seepialle on käännettynä *merenjumalan sihteeri*. Nimitys johtunee seepian musteesta. (Hintsanen 2000.) Onpa hienoa työskennellä ja matkata merenjumalan sihteerin kanssa!

5.3 Okran koko kirjo

Musteiden käytöllä on pitkät perinteet, mutta maavärit ovat vielä paljon vanhempia. Varhaisimmissa säilyneissä seinämaalauksissa käytettiin laajalti maavärejä ja mustaa. Keltaisia ja ruskeita luonnonokria, siennoja ja umbria kalsinoitiin punaisen värin saamiseksi jo samoihin aikoihin. Puhdistettu okra on keltaista tai ruskeaa, poltettu keltaista tai punaista, mutta okraväreihin voidaan yleisesti lukea kaikki savea ja rautaa sisältävät maavärit, myös sienna ja umbra. Okravärejä on siis valtava kirjo: maan väri vaihtelee suuresti alueittain. Tästä syystä kaikilla okran sävyillä ei ole omaa nimeään ja esimerkiksi keltaokran sävy voi vaihdella hyvin tummasta hyvin vaaleaan ja punertavasta vihertävään. (Hintsanen 2000.)

Maaväripigmentit ovat hienoja, melkein hartaita sävyjä. Minulle ne merkitsevät ajattomuutta, pysyvyyttä, jotain ikiaikaista, niin kuin savi ja maa. Keltainen on minulle valoa ja punainen elämää ja kuolemaa ja ”lihaa”.

Päivi Hintsasen Coloria.net -sivuston mukaan ruskeaa pidetään turvallisenä, maanläheisenä, äidillisenä ja lämpimänä värinä, mutta siihen liitetään usein myös menetys ja kuolema. Keltainen on auringon, valon ja positiivisuuden symboloija, mutta se voi

kuvata sairautta tai petollisuuttakin. Punaiseen on jo muinoin liitetty elämänvoima; joistakin vanhoista haudoista on löytynyt useita kiloja punaista okraa. (Hintsanen 2000.)

6 FINAALI

Joululoman jälkeen alan jälleen maalata nauttien pakkaspäivien lisääntyvästä valosta. Käytän akryylipohjaisia musteita akryylivärien kanssa. Maalaan monia töitä yhtä aikaa, vuorotellen. Olen innoissani joulun alla tekemistäni useista erikokoisista pohjista. Käytin vanhojen maalausten kiilapuita ja pingotin niihin uudet kankaat. Pidän erityisesti Cotton Duck -kankaasta, koska siihen voi maalata ilman pohjustusta. Värit, varsinkin muste, imeytyvät kankaaseen ihanasti. Maalaukseen voi jättää ohuen ohuita värikerroksia ja toiseen kohtaan paksuja kerroksia ja tekstuuria.

Mannerin runoissa on lintuja, jostain niitä ilmaantuu välillä maalauksiinkin. Toisinaan maalaus saa ihmishahmon muodon, tunnistamattoman ja itseensä sulkeutuneen, joskus avuttoman ja hiukan koomisen. Välillä maalaus muistuttaa oksaa, johon on tarttunut hiuksia. Maalaan nopeasti, rauhallisesti ja keskittyneesti.

Kun maalaus vaatii pysähtymistä, vien sen ulos työhuoneesta ja tuijotan sitä ja mietin, mitä se tarvitsee, mikä se on. Muutama jää ”melkein valmiina” parin päivän tai viikon tauolle, kun mietin mitä ne vielä tarvitsevat. Suuri osa maalauksista peittyy lopulta kokonaan uudella, alkaa alusta, kerrostuu. Osa ei valmistu ollenkaan. Muutaman kohdalla tiedän, että valmis on.

Olen seurannut Maaria Oikarisen Hekuma -blogia, koska hän kertoo avoimesti maalaamisprosessista, joka muistuttaa omaa työskentelyäni. ”Yhtäältä ajattelen koko ajan värejä, sommitelmaa, rytmiä, kuvapinnan kokonaistapahtumaa sekä teknisiä seikkoja. Tai että jassoo, kun nyt on noita lämminvärejä taulun täydeltä, täytyy tökätä vähän kylmää vastaväriä. Tuonne. Tuonne. Tänne. Joskus maalaan tunne edellä ilman aihetta. Saatan olla riehakas ja maalata riehakkaasti; kuitenkin seuraavana päivänä

samaan maalaukseen voi tulla toisenlaista tunnetta. Kysyn maalaukselta: kuka sinä olet? Ja vasta prosessin kuluessa saan vastauksen.” (Oikarinen 2014.)

Omissa maalauksissani on vauhdikasta maalausta, viivoja, muutamaa väriä, tietoista vastavärin tai kirkkaan värin pilkahdusta murrettujen okravärien piristeeksi. Eniten pelaan vaalean ja tumman kontrastilla. Tausta on usein tyhjä, yksivärinen ja tasainen. Toisinaan haen siihen oikeaa sävyä ja tasaisuutta kerros kerrokselta, usean päivän ajan. Tuon tyhjän tilan merkitys on, paitsi korostaa ”hahmon” lennokasta maalauksen jälkeä ja sävyjä, ilmaista tyhjyyden, outouden tunteita ja hahmon toiseutta. Outo tyhjyys ei ole lohdutonta, vaikka siinä voi näkyä surumielisyyttä ja yksinäisyyttä. Osa maalauksista on suorastaan riehakkaita ja elämänilon täyttämiä.

6.1 Kuvitteellisesta päiväkirjasta 16.2.2016

Tänään en maalannut. Työhuoneen lattialla suojapaperi on ruttaantunut ja siitä voi lukea mitä värejä olen käyttänyt: punaokra, kyproslainen poltettu umbra, kultaokra, pozzuolinpunainen, caput mortuum, englanninpunainen. Vihreä umbra on avaamatta pöydällä, mietin miksi. Lapis lazulin nimi litisee ja väri on liian kirkas, mutta kun sitä laittaa hippusen kultaokraan, saadaan hieno vihreä. Sekoitan mielessäni värejä ja kurkistan preussinsiniseen. Siihen väriin uppoaa, se on pehmeää samettia, mutta viileää.

Ihailen usein preussinsinistä pigmentteinä, mutta käytän sitä maalatessa harvoin ja yleensä vain okraa piristämässä. Viimeksi laitoin sitä yhteen kasselinruskean ja rautamustan kanssa ja aloin maalata piiloon tiensä päähän tullutta maalausta. Siitä tuli yönusta tausta hahmolle, josta kuoriutui lintu. Ihmetellessäni renessanssi-profiili-muotokuvan kaltaista ja hyvin konkreettista linnun muotokuvaa siveltimestä tipahti pisara juuri siihen kohtaan missä silmä on. Kuka tässä oikein maalaa, sattuma, kohtalo vai minä?

Lintu on alaston ja kalju, sillä on niskassa säälittävä, rupsahtanut töyhtö. Nokan maalaus oranssilla, terästin englanninpunaisen ja okran sekoitusta valmiilla peruskelta-

sella ja pyyhkäisin sen sormilla sopivan liukuvaksi, nahkamaiseksi. Linnusta tuli ihminen, lintuuhminen. (Kuva 4).

Kuva 4. Linnun muotokuva, 2016, muste ja akryyli kankaalle 50 x 61cm

Toisesta maalauksesta alkoi tulla esiin joku pupu. Leikin sen turkin hahtuvaisuudella tumma taustaa vasten. Voi olla terveellistä kaiken abstraktin ohella tehdä välillä esittävä. Ja jos niitä tulee, mikä minä olen estämään, mutta pysyköön omana sarjanaan, omassa lokerossaan. Ja jos niitä tarpeeksi ilmaantuu, laitan niille sitten oma näyttelynsä aikanaan.

Tämä esittävien kuvien maalaaminen on osa sitä todistelua, mihin aika ajoin minulla on tarvetta: osaan kyllä sen esittävän, osaan tehdä OIKEITA kuvia. Törmään itsessäni siihen ansaan, että abstraktia ”osaa tehdä kuka tahansa”. Kylläkylläkyllä, tiedän, ettei se pidä paikkaansa. Abstraktin tekeminen on vaikeaa, kuvien tekeminen ”tyhjäästä” on käsittämätöntä, hajottavaa ja joskus ylivoimaista. Abstraktia voi tehdä hyvin ja huonosti ja hyvin huonosti.

6.2 Kuvitteellisesta päiväkirjasta 25.2.2016

Taide-lehdessä luki: abstraktio alkaa olla nykyään melkein marginaalissa (Rautio, 2016, 28). Mietin, koska totun olemaan marginaalissa, koska totun olemaan toinen, ulkopuolinen ja erilainen. Koska kasvatan ihon, joka suojelee minua? Maalatessa

teen sen helposti: paksu kerros oranssia ja sipaisu – linnun nokkaan syntyy nahkamainen iho.

Taide-lehti ilmestyi samana päivänä, kun en uskonut itseeni enkä varsinkaan omaan maalaamiseeni tai tulevaisuuteeni taiteilijana. Ajattelin, että on liian myöhäistä, olen auttamatta liian vanha (nainen), minulla on vääränlainen ”tyyli”, jota en edes osaa.

Samaan aikaan minua vaivasi keskeneräinen maalaus. Siinä on hieno Cotton Duck -kankaasta tehty suora ja täydellinen pohja (osaan tehdä hienoja pohjia!). Maalauksessa on meheviä kohtia ja tyylikkääät värit, se on iso ja kaunis. Mutta siitä puuttuu sielu. Kiitos Taide-lehti! Kiitos epätoivo! En itkenyt enkä masentunut, vaan suivaannuin. Ja lähdin maalaamaan.

Oli tehtävä väistämätön: oli pilattava ihan kelpo maalaus. Olin hurjistunut. Tunsin olevani rohkea ja energinen. Täältä pesee! Värinsekoitussuti pärskyen vatkasin pigmenttejä veden ja mediumin seokseen: vihreää umbraa (avasin siis sen viimein), kultaokraa, punaista okraa, rautamustaa. Yliviivausmeiningillä huitelin vauhdikkaita, isoja vetoja. Pysähdyin. Siirsin kankaan lattialle. Kaadoin mustetta raakana märälle maalille. Annoin sille mahdollisuuden maalautua itse. Hyvin se löysi tiensä. Osan pyyhin pois ja siitäkin tuli maalausta, ohut pyyhkiytynyt harso. Toisessa kohdassa muste kupli ja porisi kuin noidan keitos ja siitä tuli ruosteenomainen patinoitunut pinta. Vanha maalaus pilkottaa paikoin läpi ja se on hyvä. Sekoitan paljon tummaa ja vaaleaa harmaata valkoisesta purkkiväristä, seepiamusteesta, okrasta ja caput mortuumista sekä mustaa rautamustasta, musteesta ja preussinsinisestä. En unohda okraa vaaleissa kohdissa.

Kengät tarttuvat suojapahviin, maalaus kiiltelee märkänä. Nostan sen pystyyn ja katson mistä valumat tulevat. Pyyhin pois suurimman osan, niistä jää ohuita kerroksia väriä. Jostain kohdasta jatkan valuman piirtämää viivaa siveltimellä. Vedän kevyitä viivoja kiinalaisella mustesiveltimellä merenjumalan sihteerin avustuksella. Työkentelemme kuin vanhat, toisiaan täydentävät työkaverit. Huomaan, että luotamme toisiimme ja meistä on tullut hyviä ystäviä. (Kuva 5).

Kuva 5. Yksityiskohta maalauksesta Ohutta yläpilveä, 2016.

Yhtäkkiä ulkona on pimeää. Minun on nälkä ja pissahätä. Suuta kuivaa, niistä preussinsinistä pölyä. Olen maalannut yli kuusi tuntia ja unohtanut kuka, mikä ja missä olen. Taide-lehti, taidemaailma, ulkopuolisuus ja tyhjiys ovat merkityksettömiä. Suru, pettymys, viha ja ahdistus ovat poissa. Tajuan, että maalaus on lohtu, turva ja pelastus.

Äkkiä mieleeni tulee juuri lukemani kirja, jonka keskeiset teemat ovat herkkyyks, erilaisuus ja ulkopuolisuus. Kirjan on kirjoittanut lapsuuteni naapurin poika, Tapio Koivukari, kirjan nimi on Unissasaarnaaja. Ja minäpä olenkin unissa maalaja: luonnon ja mielikuvitusolentojen kanssa keskusteleva, vielä paljas, höyhenetön, räpistelevä linnunpoika. Maalaan ihmisluonnon haurautta ja abstraktin ilosanomaa. Seuraa minua taiteen paratiisiin sinä materiaalisuuteen viety, viihdepikaruuan unohduksessa mässäilevä pakana! Totuus ei aina ole kaunis, mutta taiteessa on armo ja pelastus. Hurmos on koukuttavaa ja maalausorgiat mielettömimmät bileet. Amen.

6.3 Kuvitteellisesta päiväkirjasta 9.3.2016

Lähipiiri keskusteli teoksistani ja värien merkityksestä niissä. Syntyi väittely siitä, onko töissäni oleellisempaa värin liike, rytmi ja kerroksellisuus (tätä mieltä oli tanssijatytär) vai väistyykö väri maalauksessa näkyvän hahmon muodon, ja pelkistetyn vaalea–tumma -kontrastin tieltä (analysoivan miehen mielipide). Seurasin keskuste-

lua huvittuneena ja hämmentyneenä. On aina hauskaa huomata, miten ihmiset arvioivat teoksia omista lähtökohdistaan.

Keskustelussa käsiteltiin taiteenteorian peruskäsitteitä: maalauksen väriä ja muotoa. Taideteoreetikko Rene Huyghen mukaan ne ovat perinteisiä, akateemisia näkökulmia maalauksen tarkastelussa, ja sen lisäksi niissä on myös psykologinen taso. Muoto on ilmeisen sidoksissa tilan kokemiseen, erityisesti plastisessa taiteen käsityksessä muoto ja myös väri muotoon kiinnittyneenä ovat yksiselitteisesti tilassa. Lähemmäs nykyäivää tultaessa maalauksen väri on yhä enemmän irrottanut muodosta, muuttuen liikkuvammaksi, virtaavaksi. On nähty esimerkiksi värin ja musiikin analogia ja sitä kautta värikokemuksessa on myös vaikutelma ajasta ja sen kulusta, kestosta. Virtaava väri voi saada aikaan mielikuvia, jotka liittyvät ihmisen sisäiseen aikaan ja sen kestoon eli *inner duration* kuten Huyghe kuvaa värin merkitystä ja sen muuttumista maalaustaiteessa. (Huyghe 1977, 111.)

Värin liike ja aika liittyy omassa työskentelyssäni konkreettisesti värin leviämiseen ja kerrostumiseen kuvapinnalla maalaustapahtumassa. Ällistyttävintä on kuitenkin havaita, miten maalauksen väri irtautuu mielessä ajan kokemukseksi, elämykseksi muistoista tai ajan virrasta ja kellumisen tunteesta paitsi tilassa myös ajassa.

Olen yhä enemmän mennyt pelkistyneen ilmaisun suuntaan. Mitä enemmän väreistä haltioidun, sitä ”vähävärisemmiksi” maalaukset ovat tulleet. Olen tullut herkemmäksi, ja huomaan tarkemmin sävyt ja vivahteet. Pysin saamaan aikaan maalauksen niin vähällä kuin mahdollista. Tällä en tarkoita vaivatonta tai helppoa prosessia, vaan sellaista maalausta, jossa on vain se mitä tarvitaan. Työskentelyssä syntynyt hiki ja tuska on maalattava piiloon, mikä tarkoittaa kipeitä ja välttämättömiä päälle maalaamisia ja joskus loputonta uudestaan aloittamista. Se tarkoittaa myös ”tyhjän” tilan värisävyn väsymätöntä hakemista. On kummallista, että tasaisen, tyhjän värikentän sävyn löytämiseen voi mennä monta päivää, kun itse hahmo tai muoto saattaa syntyä muutamalla nopealla vedolla. Hahmot, kappaleet ja muodot ovat orgaanisia ja parhaimmillaan kerroksellisia ja vaikuttavat olevan tilassa, kolmiulotteisina olentoina. Toisinaan maalaus menee täysin muodottoman, hiukan maisemallisen maalauksen suuntaan. Tilan ja ajankin ajatus ja tuntu on usein läsnä.

Nopeus ja hitaus, vauhti ja pysähtyminen vuorottelevat ja rytmittävät tekemistä. Juuri nyt odotan, että viimeiset mustelammikot kuivuvat. Sitten nostan ison maalauksen pystyyn ja katson, mitä sille kuuluu, mitä se vielä tarvitsee. Luulen, että pohdin ja tuijottelen sitä joitakin päiviä ja sitten tulee muutamia viimeisiä sävykorjauksia ja leveän, talomaalaripensselin vetoja tai meditatiivisia sipaisuja kiinalaisella mustesiveltimellä. Ja sitten on valmista. Valmista? Olen tänä vuonna maalannut 18 maalausta (jos lintu ja pupukin lasketaan). Niistä tulee luullakseni noin viiden maalauksen sarja esille lopputyönäyttelyyn.

Voi olla vaikeaa poimia muutamaa, toistensa kanssa keskustelevaa työtä tästä joukosta, joka vain väljästi muodostaa kokonaisuuden ja jossa ei ole lähtökohtaisesti ajateltu, että nyt maalataan teossarja. Intuitiiviseen maalaamisen luonteeseen ei kuulu suunnitella etukäteen sarjallista kokonaisuutta eikä se aina ole edes mahdollista.

Kun olen kulkenut kohti pelkistystä ja vähäeleisyyttä, jossa ehkä vain maalauksen aktin aistillisuus jää näkyviin, ovat myös teemat sulautuneet ja hämärtyneetkin. Joissakin teoksissa on näkyvissä ulkopuolisuuden tai outouden tunteet, toisissa taas luonnon läsnäolo ja kevään lisääntyvä valo. Kaikissa onnistuneimmissa töissä tunnistan maalauksen hekuman ja aistillisuuden. Välillä mietin hukkuvatko sisällöt epämääräiseen abstraktiin puuroon ja toivon, etteivät maalaukset näyttäytyisi sisällyksettöminä tai pinnallisina. Haluan että töissäni näkyy vahvuus ja herkkyys, elämän koko kirjo paljaana ja pelkistettynä sekä ajatuksia ja tunteita herättävänä.

”Kuvat ovat elämä,
kuvat ovat kohtalo,
minä olen peili,
minä olen vesi.
Mitään ei ole mennyt,
mitään ei ole tuleva,
kaikki on valmiina luomieni alla.”

(Manner 2008, 71.)

7 EPILOGI

Maalaaminen on kerrostumista, joka nyt näyttäytyy minulle ajan kerroksina. Alan nähdä alkuvuoden hurjan maalausprosessin tulokset kokonaisuutena, tarvitsin siihen vähän aikaa ja etäisyyttä. Teokset olivat joitakin viikkoja poissa näkyvistä, varastossa. Kun otin ne esiin ja pyörittelin niitä, alkoi joukosta karsiutua noin kymmenen erikokoisen maalauksen kokonaisuus. Niistä saa parikin erilaista pienempää teossarjaa, joiden keskiössä ovat neljä suurempaa maalausta (105 x 130cm) täydennettynä muutamalla pienellä, vaihtelevankokoisella maalauksella. Kokonaisuuden nimi on Kätetty/ Hidden. Näissä töissä on näkyvissä työskentelyni ydinteemat: luonto, erityisesti valon ja pimeyden kontrasti ja lumen alta kuoriutuvan maan haju sekä mielen maailmat, unien lohdullisuus, veren ja elämän maku. Näkyvissä on myös oma läsnäoloni, liikkeeni ja kehollisuuteni. Näen työskentelylleni tyypillistä orgaanista muotokieltä, siellä täällä viivoja ja kätettyjä, ylivedettyjä muotoja, valon pilkahduksia, paljaan maan murrettua värimaailmaa, muutamia kirkkaita väripisteitä, vaalean ja tumman kontrasteja ja joitakin, lähinnä haalean pinkin ja vihertävän vastavärikontrasteja: omia kuvia ja omakuvia nämä ovat.

LÄHTEET

Arnkil, H. 2007. Värit havaintojen maailmassa. Jyväskylä: Gummerus.

Brusatin, M. 1996. Värien historia. Helsinki: Kyriiri Oy.

Heikkerö M. 2015. Taiteilijan reunaehdot – minkälaisia reunaehtoja taiteilijat itse asettavat työskentelylleen ja miksi? Luento kolmannessa Taiteen tekemisen prosessit ja sisältö -seminaarissa. TM -Galleria Helsinki 2.11.2015.

Hintsanen, P. 2000. Coloria.net. Viitattu 20.1.2016. <http://www.coloria.net/>

Huyghe, R. 1977. Color and the Expression of Inner Time in Western Art. Teoksessa: Benz E., Corbin H., Huyghe R., Izutsu T., Portmann A., Scholemm G. & Zahan D. & Ottmann K. (edit.). Color Symbolism, The Eranos Lectures. Sprig Publications, Putnam CT: 2005. Toinen painos.

Koivukari, T. 2015. Unissasaarnaaja. Helsinki: Johnny Kniga kustannus.

Manner, E. 2008. Kirkas, hämärä, kirkas kootut runot. Hökkä, T. (toim.) Helsinki: Tammi.

Mladenov, E. 2001. Usko, Toivo, Esko. Mielikuvia. Teoksessa Anttila P., Hannula M., Kiili K. & Sava I. 2001 (toim.) Minä ja maailman liha. Hamina: AKATIIMI Oy.

Oikarinen, M. 'Mitä ajattelit, kun maalasit sitä? 1'. Hekuma. Maaria Oikarinen, taidemaalari -blogi. 28.6.2014. Viitattu 20.1.2016.
<http://hekuma.blogspot.fi/2014/06/mita-ajattelit-kun-maalasit-sita-1.html>

Pitkänen-Walter T. 2006. Liian haurasta kuvaksi –maalauksen aistillisuudesta. Helsinki: Kuvataideakatemia ja Like.

Rautio, P. 2016. Nähtyjä, Vakiot -artikkeli Taide-lehdessä 1/2016 . Kustannus Oy Taide, Helsinki.

Vainio L. 2015. Fragile / Särkyvää. Galleria Ronga. Mediatiedote.

Vuorikoski T. 2003. Sean Scully – A Feminine Macho. Timo Vuorikosken artikkeli teoksessa Sean Scully. Habermans J., Kuspit D., Saari M., Valorinta R. & Vuorikoski T.(toim.) Sean Scully. 2003, Helsinki: Sara Hildenin taidemuseon julkaisuja.

Uusitalo, K. 2015. Taiteilijan reunaehdot – minkälaisia reunaehtoja taiteilijat itse asettavat työskentelylleen ja miksi? Luento kolmannessa Taiteen tekemisen prosessit ja sisältö -seminaarissa. TM-Galleria Helsinki 2.11.2015.

